

KOHTUNIKE XVI KORRALISE TÄISKOGU PROTOKOLL

Tartus, 09.-10. veebruar 2017

Täiskogule eelnes 9. veebruaril 2017 Riigikohtu esimehe vastuvõtt Tartu Ülikooli muuseumi valges saalis, kus anti üle Kohtute aumärgid ja 2016. a parima koolitaja auhind.

Kohtute aumärgid pälvisid Tartu Maakohtu kohtunikud Madis Kägu ja Andrus Miilaste ning riigikohtunik Eerik Kergandberg.

2016. aasta parimaks kohtunike koolitajaks valis kohtunike koolitusnõukogu Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtuniku Julia Laffranque.

Täiskogu algas 10. veebruaril 2017 kell 9.30 *Eesti Rahva Muuseumis*.

Juhatas: Priit Pikamäe, Riigikohtu esimees
Protokollis: Kadri Nõmm, Riigikohtu sekretär

Täiskogul osalenud kohtunike nimekiri on lisatud protokollile (lisa nr 2).

Teised kohal viibinud: Norman Aas, Maarja Aavik, Jüri Adams, Tiina Ereb, Jüri Ilvest, Kai Härmand, Ülle Jänes, Siret Jürgenson, Küllike Jürimäe, Tanel Kask, Maris Kuurberg, Merit Kõlvart, Lea Laarmaa, Karin Leichter, Eva Levina, Kaidi Lippus, Külli Luha, Uno Lõhmus, Lauri Madise, Ülle Madise, Rait Maruste, Mare Merimaa, Ly Mäll, Jaano Odar, Jüri Paap, Lavly Perling, Aliis Pihkva, Ene Randmäe, Märt Rask, Mart Reino, Urmas Reinsalu, Liina Reisberg, Eve Rohtmets, Maret Saanküll, Katrin Saar, Mai Saunanen, Kristel Siitam-Nyiri, Kaie Uusen, Hannes Vallikivi, Triinu Vernik, Kersti Vosman

Riigikohtu esimees Priit Pikamäe teatab, et täiskogu alguseks on registreerunud 149 kohtunikku.

Tehakse teatavaks täiskogu sekretariaat koosseisus: Liis Lindström, Kristi Jakobsoo, Liis Jugaste, Piret Järvesaar, Kadri Nõmm, Ene Pellja, Piret Raadom, Kerdi Raud, Signe Rätsep, Piia Saar, Kristel Siimula-Saar ja Merje Talvik.

P. Pikamäe: Varem välja jagatud päevakorda ei ole muudatusi tehtud. Kas kellelgi on päevakorra osas täiendusi? Kas keegi on väljasaadetud päevakorra kinnitamise vastu?

Vastuhääli ei ole.

OTSUSTATI: Kinnitada päevakord. Kohtunike täiskogu on rakendatud.

Kinnitatud päevakord:

9.45–10.45 Riigikohtu esimehe ettekanne õigus- ja kohtusüsteemi arengust (KS § 38 lg 3 p 1)

Priit Pikamäe, Riigikohtu esimees

Justiitsministri ettekanne õigus- ja kohtusüsteemi arengust (KS § 38 lg 3 p 1)

Urmas Reinsalu, justiitsminister

10.45–11.30 Euroopa Inimõiguste Konventsioonist tulenevad nõuded menetlusõigusele Eesti kohtuasjade näitel

Maris Kuurberg, Vabariigi Valitsuse esindaja Euroopa Inimõiguste Kohtus

Valimisnimekirja tutvustamine (kohtute haldamise nõukoda, koolitusnõukogu, distsiplinaarkollegium, kohtunikuabi konkursikomisjon, advokatuuri aukohus, prokuröride distsiplinaarkomisjon, prokuröride konkursikomisjon)

11.30–12.00 *Kohvipaus ja omavalitsusorganite valimine*

12.00–13.30 Riigikohtu kolleegiumite ettekanded seaduste ühetaolisest kohaldamisest
Villu Kõve, Riigikohtu tsiviilkolleegiumi esimees
Ivo Pilving, Riigikohtu halduskolleegiumi esimees
Saale Laos, Riigikohtu kriminaalkolleegiumi esimees

13.30–14.30 *Lõuna*

14.30–15.30 Millest juhendada kohtuotsuse tegemisel kiirelt muutuvast maailmas: advokaadi mõtteid
Hannes Vallikivi, Eesti Advokatuuri esimees

Kohtumenetlus prokuröri silme läbi
Lavly Perling, riigi peaprokurör

15.30–16.00 Talupojatarkus
Tõnu Lehtsaar, Tartu Ülikooli nõustaja-kaplan, professor

16.00–16.15 Valimistulemuste kuulutamine ja Riigikohtu esimehe lõpusõnad

TÄISKOGU ISTUNGI KÄIK

1. Riigikohtu esimehe Priit Pikamäe ettekanne (lisa nr 3)

2. Justiitsminister Urmas Reinsalu ettekanne (lisa nr 4)

3. Euroopa Inimõiguste Konventsioonist tulenevad nõuded menetlusõigusele Eesti kohtuasjade näitel.

Maris Kuurberg, Vabariigi Valitsuse esindaja Euroopa Inimõiguste Kohtus (lisa nr 5)

Täiskogu sekretariaadi juhataja Liis Lindström tutvustab valimisnimekirja ja valimiste korda.

11.30–12.00 *Kohvipaus ja omavalitsusorganite valimine*

4. Riigikohtu kolleegiumite ettekanded seaduste ühetaolisest kohaldamisest

Villu Kõve, Riigikohtu tsiviilkolleegiumi esimees (lisa nr 6)

Riigikohtu esimees P. Pikamäe annab sõna Riigikohtu endisele esimehele Rait Marustele.

R. Maruste: See kõik, mida ettekandja rääkis oli huvitav ja hea kuulata. Kuidas see, mis Sa rääkisid, on kooskõlas kassatsiooni printsiibiga?

V. Kõve: Mida täpselt küsimusega silmas peetakse? Mina vaatasin seda, mis toimikutest kohtusüsteemi kui terviku jaoks silma paistab.

R. Maruste: Ühest küljest on kuulda kurtmist ja ilmselt ka õigustatult, et Riigikohtus on väga palju asju ja maht kasvab üle pea. Samas kuulen seletust, et töökoormust tekitab see, et asjade arutamisel minnakse detailidesse. Kuidas on see kooskõlas kassatsiooni printsiibiga võttes arvesse, et põhiseadus ütleb, et Riigikohus on kassatsioonikohus mitte revisjonikohus.

V. Kõve: Me ju tegelikult praktikas olemegi muutunud revisjonikohtuks. Põhimõte, et ka Riigikohus ise võimalikult palju lahendeid teeb on toimunud evolutsiooniliselt. Tsiviilkolleegium on sellest aspektist olnud kõige edumeelsem ehk et me oleme kolleegium, kes kõige rohkem asju lahendab. Samas oleme ka kirstunael, kes Riigikohtu üldist töökoormuse protsenti kergitab. Oleneb, kust poolt vaadata. Me oleme igapäevaselt valiku ees, kas võtta menetlusse asju eelkõige selleks, et parandada vigu või selleks et ühtlustada kohtupraktikat. Me üritame hoida asju balansis ja teha mõlemat. Kõige parem oleks, kui need asjad käiksid koos, kuid alati see ei õnnestu. Näiteks oleme valiku ees, kui näeme selgelt, et kohtuotsuses on viga ehkki numbriliselt väike. Oleme vahel silma kinni pigistanud; seadus ütleb, et me väikseid asju menetlema ei pea. Oleme seda teinud, sest ka meie ressursid on piiratud. Oma ettekandes rääkisin sellest, mis paistab kohtutoimikutest üldiselt. Riigikohtu kassatsioonipõhimõte, et asjad tuleb alati madalama astme kohtusse tagasi saata, on ebaratsionaalne.

Justiitsminister Urmas Reinsalu lahkub kohtunike täiskogult.

Ivo Pilving, Riigikohtu halduskolleegiumi esimees (lisa nr 7)

Riigikohtu esimees P. Pikamäe annab sõna Tartu Maakohtu kohtunikule Andrus Miilastele.

A. Miilaste: Mina ei saa oma tööd valida. See antakse mulle juhuslikkuse printsiibi alusel ja need reeglid on paigas. Mina olen aru saanud, et Riigikohtu loakogu kui institutsioon oli 90-ndatel aastatel komplekteeritud selliselt, et igast kolleegiumist oli üks liige ja see korraldus oli läbipaistev ja selge. Kas tänane süsteem, kus iga kolleegium oma loakogu loob ja ise otsustab millise töö ta ette võtab ja millise tagasi lükkab, on läbipaistev või võib see tekitada elanikes meelepaha ja kuidas seda kommenteerida?

I. Pilving: Ma olen ka ikkagi seda meelt, et kuigi meil kohtusüsteem on organisatsiooniliselt kolmeastmeline, ei tähenda see, et kõik asjad peavad läbi kolme astme käima. Teiste kolleegiumite kaasamist juhtub ka täna. Harvem küll menetlusloa andmise staadiumis, tunduvalt rohkem pärast menetlusse võtmist kui käime üksteise asju arutamas. Kuidas seda aga väljapoole serveerida? Kardan, et tegelikult avalikkusele ei ole suurt vahet kas menetlusloa mitteandmise otsustas kodukolleegium või kaasati ka teisi kolleege. Arvan, et pigem soovitakse näha põhjendusi, miks menetlusloa ei antud. Tegelikult me kirjutamegi põhjendusi enda jaoks, vähemalt halduskolleegium teeb seda. Vajadusel on need olemas ja me mäletame miks ühes või teises asjas menetlusloa ei antud. Kui me aga peaksime neid põhjendusi väljapoole serveerima, siis kaob menetlusloa filtri mõte ära. Ma paraku palju paremaid lahendusi ei näe kui see süsteem, mis meil praegu on. Tihti ei ole vaidlus mitte selles, et me liiga vähe menetleks. Pigem on raske olulisi teemasid selekteerida kui tõsised vead on väga paljudes asjades.

Saale Laos, Riigikohtu kriminaalkolleegiumi esimees (lisa nr 8)

Riigikohtu esimees P. Pikamäe annab sõna Riigikohtu endisele esimehele Rait Marustele.

R. Maruste: Mul on üks üldistav märkus ja üks küsimus spetsiifiliselt kriminaalkolleegiumi esimehele. Kui me 90-ndate alguses alustasime lubamise printsiibiga, siis oli see tõesti nii, et loakogu koosnes kolmest kohtunikust, igast kolleegiumist üks ja liikmed vahetusid iga kuue kuu tagant. Üks sellise korralduse eemärkidest oli tagada, et loa andmise otsustamine toimub ühtsetel alustel.

Praegu on loa andmise otsustamine viidud kolleegiumitesse ja kui siia juurde panna veel tendents, et Riigikohus on muutunud kassatsioonikohtust revisjonikohtuks, siis mul on tekkinud mulje (ja mitte ainult minul), et Riigikohtu ühe mütsi all on tegelikult kolm iseseisvat kohut: kriminaalkohus, halduskohus ja tsiviilkohus. Kas ettekandja on selle tähelepanekuga nõus? Ja teine küsimus spetsiifiliselt kriminaalkolleegiumi valda: kuidas mõjutab õiguse ühetaolist kohaldamist see, et lihtmenetluse kõrval on üldmenetlus muutunud marginaalseks? See tähendab, et tõendid ja menetlusreeglid on jäänud kohtus läbi vaidlemata ja siis on vaja, et kuskilt kõrgelt hakkaks keegi praktikat ühtlustama. Kas Te selles näete probleemi?

S. Laos: Esimene küsimus puudutas seda, et mitu kohut tegelikult Toomemäel Riigikohtu nime all tegutseb. Kuna kolleegiumid on eraldi ja nende tegevusvaldkond on seotud oma valdkonnaga, siis loomulikult võib mõnes mõttes öelda, et meil on kõrgem tsiviilkohus, kõrgem halduskohus ja kõrgem süüteasjade kohus. Ilmselt see niimoodi on, et erinevate õigusvaldkondade areng ja tehtavad muudatused toovad kaasa ka erineva kaebuste hulga, millele peab reageerima ja millest lähtudes see hinnang seaduste ühetaolise kohaldamise vajadusele antakse. Tahaks siiralt loota, et need nõ kasvuraskused mööduvad ja uue õigusloome pealetung taltub. Et oleks võimalik, et kohtupraktika kujuneb oma normaalset, loogilist teed mööda. Selliselt pinnalt on tunduvalt lihtsam otsustada, kas mingis valdkonnas on vaja anda üldist juhust seaduse ühetaoliseks kohaldamiseks, kas praktika on läinud lahknevaks või mitte. Mingisugused erinevused õigusvaldkondade vahel kindlasti jäävad. Teine küsimus puudutas üldmenetluse ja lihtmenetluste osakaalu kriminaalasjade lahendamisel. Eks see ole paratamatus, et laual olevate asjade hulga juures, peab n-ö tööriistakastis olema asjade lahendamiseks erinevaid tööriistu. Süüteasjad on oma tehniliselt ja oma raskuselt, ka tõendikogumilt väga erinevad. See, kas üldmenetluste protsent on liialt suur või liialt väike on ilmselt lõppastmes maitseasi. Kindlasti on asju, mis laiemal õiglustunde või ka seaduste ja kohtupraktika ühetaolise kohaldamise seisukohalt peaksid olema lõpuni ja põhjalikult läbi vaieldud. Samas, kui osapooled lepivad lihtsama lahendusega, siis ei saa ka sinna kätt ette panna.

Lõuna 13.30–14.30

5. Millest juhinduda kohtuotsuse tegemisel kiirelt muutuvast maailmast: advokaadi mõtteid

Hannes Vallikivi, Eesti Advokatuuri esimees (lisa nr 9)

Sõnavõtt saalist: Ma ei soovi küsida, vaid tahan ettekandjat tänada. Me vaatasime 1940. a dokumente. 1941 algas represseerimine, siis juba massiline. Ja nüüd möödub 75 aastat, kui 1942. a vangilaagrites need arreteeritud inimesed maha lasti. Ma tänan lektorit seda kõike meenutamast. Kui me neid sündmusi mäletame ja nad pole mälust kustunud, siis on võimalus et need kunagi enam ei kordu.

6. Kohtumenetlus prokuröri silme läbi

Lavly Perling, riigi peaprokurör (lisa nr 10)

7. Talupojatarkus

Tõnu Lehtsaar, Tartu Ülikooli nõustaja-kaplan, professor (lisa nr 11)

8. Valimistulemuste kuulutamine

Täiskogu sekretariaadi juhataja Liis Lindström loeb ette omavalitsusorganite liikmete valimise hääletusprotokoll. (lisa nr 1)

Kohtute haldamise nõukotta osutused valituks:

I astmest:	Liige:	Jaaksoo, Piia
	Liige:	Kangur-Gontšarov, Iris
	Asendusliige:	Laatsit, Monika

Ringkonnakohtust: Liige: Saar, Tanel
Liige: Lind, Sten
Asendusliige: Arrak, Liis

Riigikohtust: Liige: Pilving, Ivo
Asendusliige: Jerofejev, Peeter

Distsiplinaarkolleegiumisse osutusid valituks:

I astmest: Liige: Teeveer, Rutt
Liige: Ikkonen, Kadriann
Liige: Randmaa, Piret
Liige: Asi, Astrid
Liige: Kaur, Meeli

Ringkonnakohtust: Liige: Pappel, Tiina
Liige: Altnurme, Maret
Liige: Loonurm, Ulvi
Liige: Roostoja, Üllar
Liige: Kartau, Mati

Koolitusnõukokku osutusid valituks:

I astmest: Liige: Jõgeva, Margit
Liige: Tamm, Ingeri
Asendusliige: Mõtsnik, Tiia

Ringkonnakohtust: Liige: Kullerkupp, Kai
Liige: Kask, Oliver
Asendusliige: Ernits, Madis

Riigikohtust: Liige: Kergandberg, Eerik
Liige: Kull, Ants
Asendusliige: Parrest, Nele

Kohtunikuabi konkursi komisjoni osutusid valituks:

I astmest: Liige: Pällin, Peeter
Liige: Laumets, Maimu
Asendusliige: Pau, Gerty

Ringkonnakohtust: Liige: Parrest, Indrek
Asendusliige: Uusen-Nacke, Triin

Advokatuuri aukohtusse osutusid valituks:

Liige: Kivinurm, Gaida
Liige: Sidok-Toomsalu, Imbi
Asendusliige: Varusk, Merike

Prokuröride distsiplinaarkomisjoni osutusid valituks:

Liige: Miilaste, Andrus
Asendusliige: Prokopenko, Larissa

Prokuröride konkursikomisjoni osutusid valituks:

Liige: Olvik, Teet
Asendusliige: Pohlak, Liina

Rüigikohtu esimees Priit Pikamäe tänab kõiki ettekandjaid ja täiskogu korraldustoimkonda.

Kohtunike XVI täiskogu lõppes kell 16.15

(allkirjastatud digitaalselt)
Priit Pikamäe
täiskogu juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Kadri Nõmm
protokollija